

הלכות הדף היומי

מסכת מגילה

תוכן

- א. ומשלוח מנות איש לרעהו שתי מנות לאיש אחד.....1
- ב. ומתנות לאביונים שתי מתנות לשני בני אדם.....4
- ג. מחלפי סעודתיהו להדדי.....7
- ד. מיחייב איניש לבסומי בפוריא עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי ... דלמא טרידי בסעודת פורים.....8
- ה. סעודת פורים שאכלה בלילה לא יצא ידי חובתו.....11
- ו. אין בין יום טוב לשבת אלא אוכל נפש בלבד ... לכם ולא לנכרים לכם ולא לכלבים ... במכשירין שאי אפשר לעשותן מערב יום טוב.....11
- ז. אין בין שבת ליום הכפורים אלא שזה זדונו בידי אדם וזה זדונו בכרת ... שבת מתחייב בנפשו ופטור מן התשלומין.....13

דף ז.

א. ומשלוח מנות איש לרעהו שתי מנות לאיש אחד

נתחייבנו מדברי סופרים לשלוח שתי מנות¹ איש לרעהו בפורים, כמו שנאמר במגילת אסתר (ט פסוק כא כב) לְקַיֵּם עֲלֵיהֶם לְהִיזֹת עֲשִׂים ... לַעֲשׂוֹת אוֹתָם ... וּמְשֻׁלוֹחַ מְנוֹת אִישׁ לְרֵעֵהוּ.

וחייב² לשלוח לחבירו שתי מנות בשר מבושלים³ או של מיני אוכלים המוכנים לאכילה, שנאמר ומְשֻׁלוֹחַ מְנוֹת שְׁתֵּי מְנוֹת לְאִישׁ אֶחָד. אך לא

¹ כנגד שתי מתנות שנתן אחשורוש לאסתר אחד בית המן ואחד הטבעת. ב"ח. א"ר או' ח, ומעם המצוה כתב התרומת הדשן (סי' קי"א) כדי שיהיה לכל המשפחות שבישראל צרכי סעודת פורים בהרווחה ובשפע ויוכלו לשמוח כהוגן ובטוב לב, ולכן תיקנו לשלוח מנות לכולם, ואף לעשירים, כדי שלא לבייש את מי שאין לו הימנות הלוי (למורה"ש אלקבץ ז"ע) כתב להרבות השלום והרעות היפך מדברי המן הצורר שאמר מפוזר ומפורד בין העמים שפירושו במקום שראוי להיות עם אחד הינם מפוזרים ומפורדים במחלוקת. ונ"מ אם שלח לחבירו וחבירו אינו בביתו או ששלחו בני ביתו והוא לא ידע ששלחו. ועיין ערוה"ש תרצו ג ובשו"ת כת"ס קמא

² שו"ע ונו"כ תרצה ד

³ שעיקר המצוה שיהיה המנות יקרות הערך ועריבות שדה יהושע מגילה דף טו"ב משם מהראנ"ח. ברכ"י או' ד' מובא בכה"ח לד

הלכות הדף היומי

מסכת מגילה

בגדים או שאר דברים⁴, ויש לשלחם בבת אחת ולא בזה אחר זה⁵. וי"א⁶ שצריך שיהיה שתי מיני אוכלים שונים ולא מין אחד. אולם יוצאים ידי משלוח ב' מנות מב' מינים אפילו כשהמה מחוברים ע"י אפיה או בישול לחתיכה אחת⁷.

וכן יכול לשלוח שתי משקאות המוכנים לשתייה, או אחד אוכל ואחד משקה⁸. אך אינו די בכזית או ברביעית מכיון שצריך מנה יפה שזהו לשון מנות כענין חתיכה הראוי להתכבד שיהא דבר חשוב, ואלו ששלחין חתיכות קטנות לא יצאו ידי חובתן⁹.

ו"א¹⁰ שצריך שיהיה מין אוכל המבושל או מוכן לאכילה כמות שהוא, ולא בשר חי דמשלוח מנות הראוי מיד לאכילה משמע. וי"א¹¹ שמכיון שהוא שחוט וראוי להתבשל מיד מותר.

יש לשלוח מנות ביום¹² ולא בלילה. וכל המרבה לשלוח לריעים משובח, ותוספת לריעים יכול לשלוח אף בלילה¹³.

ומכיון שהיא חובה גמורה אין לשלוח מנות ממעות מעשר, וכן לא ייתן ללוי מעשרות בתור משלוח מנות שנמצא פורע חובו ממעשר,

וכן משלוח מנות אין לקיים בשליחת פירות שביעית, שהרי חובה עליו לתת הרי זה דומה לפורע חובו שהוא כעושה סחורה בפירות שביעית, והתורה אמרה לאכלה ולא לסחורה¹⁴.

⁴ מ"ב שם כ

⁵ כף החיים שם לו בשם היפ"ל. אולם בשו"ת בית אב סי' ק"ג ומקראי קודש פורים סי' ל"ח כתבו שא"צ כלי אחד ושכן עולה בהדיא עפ"י פי' ר"ח במעשה דר' יהודא נשיאה מגילה ז' ע"א. ועיין שו"ת בצל החכמה ח"ב סי' מ"ו. ומנהג העולם לשלוח מיני מתיקה. שכנה"ג בהנה"ט או' יו"ד. וכתוב בס' תורה לשמה שצריך להניח כל מין בכלי אחד בפ"ע ולא יניח שניהם בכלי אחד. בן א"ח פ' תצוה או' ט"ז. אך בתשובות והנהגות ח"ב סי' שמ"ו כתב שאין המנהג להקפיד על כך

⁶ ערוה"ש שם יד וכן בא"א בוטשאטש אך עיין בשו"ת צי"א הי"ד סי' ס"ה. שמדברי המחבר משמע שתי מנות בשר אפילו מין אחד.

⁷ שו"ת צי"ן אליעזר חלק טו סימן לא

⁸ מ"ב שם כ

⁹ ערוה"ש שם טו

¹⁰ מנ"א

¹¹ פר"ח

¹² מ"ב שם כא ובביאור הגר"א סעי' ד כמ"ש ימי משתה ושמחה ומשלוח כו' וקאי אכולהו ואמרו שם ימי כתיב ועיין פמ"ג (א"א ס"ק יג) לשלוח מנות מיהו בליל י"ד לא יתן, דלמא אכלי ולא יצא ידי סעודה ביום, יע"ש.

¹³ מ"ב שם כב

¹⁴ שו"ת תורה לשמה סי' קצ"ג, שו"ת שבה"ל ח"ז סי' קס"ג, שו"ת משנת יוסף ח"א סי' כ"ז ועוד. ועיין בשו"ת מנח"י ח"י סי' נ"ז.

הלכות הדרף היומי

מסכת מגילה

אם שולח מנות לרעהו והוא אינו רוצה לקבלם, או מוחל לו, שאומר הריני כאלו התקבלתי יצא¹⁵.
ויש חולקים שאינו יוצא¹⁶.

אם שלח מנות לשמעון ושמעון אינו בביתו, אם הוא בעיר ויבא בעוד יום לביתו יצא. אבל אם אינו בעיר שלא יבא היום לביתו לא יצא, אף על פי שאשתו או בני ביתו קבלו בעדו שהרי כתיב משלוח מנות איש לרעהו ובעינין שיבא ליד רעהו שעב"פ ידע מזה¹⁷.

אשה שאינה נשואה (רוקה, אלמנה, או גרושה) חייבת במשלוח מנות, כאיש שכולן היו באותו הנס, וצריכה היא לשמוח ולשמח לב אביונים וכתוב קימו וקיבלו היהודים וגו' וגם נשים בכלל¹⁸.
ואשה תשלח לאשה, ואיש לאיש, אבל לא בהפך, שלא יבא איש לשלוח לרוקה ויבואו לידי ספק קידושין¹⁹.

אך אשה שיש לה בעל בעלה משלח בשבילה לכמה בני אדם²⁰ ויש להחמיר שתשלח בעצמה²¹.
עני המתפרנס מן הצדקה חייב במשלוח מנות²²

יש שהסתפק²³ האם צריך דוקא לשלוח המנות²⁴ או מועיל מה שנותן בעצמו, ויש להחמיר לכתחילה לשלוח דוקא²⁵.

יש שהסתפק²⁶ אם שלח ב' מנות לאיש עני, אם יוכל לחשבם לשתיים לקיום שילוח מנות שגם העני בכלל איש לרעהו, ולקיים מתנות לאביונים, ואם נתן עוד מתנה א' לעני אחד יצא או לא.

¹⁵ רמ"א שם

¹⁶ הפר"ח שם וכן החתם סופר בס"י קצ"ו מתמה ע"ז

¹⁷ ערוה"ש שם טז

¹⁸ מ"ב שם כה

¹⁹ ואפשר עוד דשילוח מנות שהוא דרך חיבה חיישינן שמא יאמר דרך אהבה וחיבה ותאמר היא שקבלם לשם קדושין והווי ספק קדושין, וכדאיתא באבן העזר סימן כ"ז סעיף ג' [בהגה], מה שאין כן במתנות לאביונים.

פר"ח שם

²⁰ מג"א ס"ק יד

²¹ מ"ב שם כה

²² פר"ח שם

²³ בשו"ת בנין ציון מד מובא במ"ב שם יח

²⁴ כיון דכתיב ומשלוח נימא דבעינן דוקא ע"י שליחות יעו"ש.

²⁵ ולי נראה דאין יכול לדקדק מזה דוקא ע"י שליח דהרי מצינו בתורה בכמה מקומות לשין משלוח ואינו ע"י שליח כמ"ש בנה וישלח ידו ויקחה. ונבי אברהם וישלח אברהם את ידו. וכי תשלחנו הפשי מעמך וכאלה רבות ומ"מ אם אפשר יש לעשות ע"י שליח מפני הכבוד אבל אם א"א אין לבטל המצוה משום זה והוא פשוט.

כף החיים שם מא

²⁶ בטורי אבן מסתפק והביאו הגרע"א בחידושייו. ביאור הלכה שם ד"ה או

הלכות הדף היומי

מסכת מגילה

יש להחמיר לכתחילה לשלוח מנות לפי מעלת השולח והמקבל, כלומר שלא יתן דבר פשוט לאיש עשיר, ואם הוא איש עשיר לא יתן דבר פשוט אפילו אם נותן לעני²⁷.

משלוח מנות שנתן לקטן אינו יוצא בו ידי חובה. איש לרעהו כתיב²⁸. אך קטן ששלח לקטן ודאי יוצא, שיש כאן ריעות ולצורך סעודת פורים ג"כ הוא חייב כמוהו²⁹.

יש שכתבו שיש להחמיר שבן כרך ששלח בט"ו מנות לבן עיר וכן להיפך, לא יצא ידי חובה³⁰.

אין יוצא ידי משלוח מנות למחלל שהרי בהלכה אינו נקרא רעך לזה, ואין לנהוג בו ריעות וידידות, אולם בתינוק שנשבה או באחינו הטועים היום שחושבים שמותר להם לחלל שבת רחמנא ליצלו, יש להסתפק שהרי לא יצא מכלל "רעך" אולם מכיון שיש חשש שילמדו ממעשיו ע"כ אפילו שהוא אנוס אין להיות עמו ריע ויש להחמיר בזה³¹.

ב. ומתנות לאביונים שתי מתנות לשני בני אדם

נתחייבנו מדברי סופרים ליתן מתנות לאביונים³² כמו שנאמר במגילת אסתר (ט פסוק כא כב) לְקַיִם עֲלֵיהֶם לְהִיזֵת עֲשִׂים ... לְעֲשׂוֹת אוֹתָם ... וּמִתְנֻנֹת לְאֲבִיוֹנִים, וחייב³³ כל אדם בין איש ובין אשה ליתן בפורים לפחות שתי מתנות לשני עניים. ואשה יכולה לתת לאיש וכן איש יכול לתת לאשה³⁴.

אם נתן לאיש ואשתו נחשבין לב' עניים ואם נתן לאיש ואשתו ומכויין בזה לקיים המצוה בשניהם הוי כאלו נתן לזה בפני עצמו ולזה בפני עצמו³⁵.

²⁷ הח"א הוכיח מן הירושלמי דאם שולח לעשיר דבר פחות אינו יוצא בזה ידי משלוח מנות וכן משמע בריטב"א לפי גירסא אחת שם בגמרא. אכן ש"פ לא הזכירו דבר זה ונכון לזוהר בזה לכתחלה. ביאור הלכה שם ד"ה חייב

²⁸ כה"ח תרצד יב

²⁹ תשובות והנהגות כרך ג סימן רלו

³⁰ נראה שתלוי במעמי המצוה אם החיוב הוא מדין ריעות יוצאין גם בשולחין לאלו, אבל אם הגדר הוא כדי להספיק לו סעודת פורים ברווח, כדמשמע ברמב"ם ובתה"ד, נראה שתיקנו ביומו דוקא. ונראה עוד דבאופן שחבירו כמוהו, רק שאינו אוכל היום סעודת פורים, יש לחוש שלא לשלוח לו, כגון הגר בבני ברק ומחמיר לנהוג גם בט"ו, ואם ישלח לו יאכל בסעודת ט"ו, אזי ישלח מנות דוקא למי שנוהג כמוהו שאוכל היום סעודת פורים, וכן בעיה"ק המחמירים שם לקרוא גם בי"ד ישלחו או דוקא למי שנוהג סעודת פורים כמוהו, שעיקר המצוה הוא שיהיה לו ברווח לסעודה. תשובות והנהגות שם.

³¹ שם

³² ועיין פמ"ג א"א תרפ"ז ס"ק א משמע דמתנות לאביונים אינו מדין צדקה

³³ שו"ע ונו"כ תרצד א

³⁴ שו"ע תרצ"ה סעי' ד

³⁵ בנין עולם סי' ל"ו. מובא בכה"ח שם י

הלכות הדרף היומי

מסכת מגילה

וי"א³⁶ שכיון שהיא סמוכה על שולחנו אינו אלא כמתנה אחת, וכן לכל הסמוכים על שולחנו אם נתן להם אינו נחשב אלא כמתנה אחת. ואם נותן לקמן יוצא ידי חובה³⁷.

רשאי ליתן מאכל או מעות³⁸, ואפילו שתי פרוטות דשוה פרוטה חשובה מתנה, אבל לא בפחות³⁹. וי"א⁴⁰ שחייב לתת מעות כדי קניית סעודה לכל עני. ולכתחלה צריך ליתן לאביון דבר הראוי ליהנות ממנו בפורים מאכל או מעות שיוכל להוציא בפורים.

מתנות לאביונים חייב לשלם ולא משל מעות מעשר, ואם בא להוסיף ולתת יותר מכדי חיובו, מוסיף משל מעשר⁴¹. ואם מחלק מחצית השקל שנהוג לתת, בפורים עצמו מקיים בזה מתנות לאביונים⁴².

אם יש לו סכום גדול לתת, עדיף שיחלק סכומים קטנים לעניים רבים, משייתן סכומים גדולים לעניים מועטים⁴³.

לא יתן לעניים קודם פורים דלמא אכלו להו⁴⁴ קודם פורים⁴⁵, ומנהג העולם ליתן קודם פורים⁴⁶, ואם שולח אדם מעות פורים לאביונים שבמקום אחר, ומגיעים לידי האביונים ביום פורים עצמו,

³⁶ ערוך השולחן סעי' ב', שו"ת התעוררות תשובה ח"ג סי' מ"ז

³⁷ כה"ח שם יב

³⁸ אבל לא כלים אלא אם יכול למכרם מיד.

³⁹ מ"ב שם ב

⁴⁰ הרב זרע יעקב בשו"ת סי' י"א כתב דשתי מתנות לאביונים שוים לשני מנות לאיש אחד וכי היבא דמשלוח מנות היינו כדי סעודה כדאמרינן אביי בר אבין ורב הנניה בר אבין מחלפי סעודתייהו אהרדי אלמא דפחות מכדי סעודה לא נפיק ה"ה למתנות לאביונים כדי סעודה לעני וע"כ כתב שאם ניתן מעות חייב ליתן לו במה שיקנה ג' ביצים אוכל ואם נותן לעני מתנה אוכלין צריך ליתן לו שיעור ג' ביצים מפת ולפ"ז אם מחלק לעניים מנה ונותן לכל א' פרוטה לא יצא י"ח אלא שסיים ועדיין צריך להתיישב בדבר יעו"ש. והב"ד המחבר או' ב' והשע"ת או' א' יעו"ש. וכ"פ הרב בן א"ח פ' תצוה או' ט"ו. וכן המנהג להחמיר כדי לצאת אליבא דכ"ע. כף החיים שם ז

⁴¹ מ"ב שם ג

⁴² ביאור הלכה שם ד"ה ליתן

⁴³ במחצה"ש (תרצה ס"ק יב) וז"ל הב"ח [נעמוד תרעג ד"ה וצריך] כי מי שיש לו מאה זהובים ליתן לעניים, שגדול שכרו כשיחלקם למאה עניים מאשר יתן הכל לעני אחד או שנים, כי זה שנתן למאה עניים החיה מאה נפשות בו, עכ"ל.

⁴⁴ ובפמ"ג א"א א הקשה וי"ל תיפוק ליה בלאו הכי מתנות לאביונים כתיב עם משלוח מנות [אסתר ט, כב], ובמנות בעינן ביום י"ד דווקא לעיירות, ומ"ו לברכין, ולא בליל י"ד, הוא הדין מתנה לאביון נמי אף בליל י"ד לא יתן. וי"ל דסברא הוא ליתן לעני קודם שיכין לפורים, ומשום הכי רשאי ליתן בתענית אסתר וכל שכן בליל י"ד, וקודם לא, דלמא אכלי בו, וצ"ע.

⁴⁵ ביאור הלכה שם ד"ה לשני

⁴⁶ אף דמתנות לאביונים מצותו דוקא ביום פורים צ"ל דע"כ נותן שתי מתנות לאביונים גם ביום פורים וגם יש הרבה עניים החוזרים על הפתחים בפורים. ביאור הלכה שם

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת מגילה

יצא ידי חובת מתנות לאביונים, אף שהוא שלחם הרבה קודם פורים, כיון שהגיעו לידי האביונים ביום פורים, 47 אך לכתחילה יש ליתן ביום הפורים דוקא ולא בלילו⁴⁸.

בן י"ד יכול ליתן לעני בן ט"ו אך לא להיפך, ואפילו אם הפריש המעות בי"ד והגיע בט"ו לידי עני הנוהג בן ט"ו קיים המצוה בהידור⁴⁹.

אפילו עני המתפרנס מהצדקה חייב⁵⁰, ואם אין לו ייתן ממה שנתנו לו⁵¹.

אם החליף סעודתו בשל חבירו יצא ידי מתנות וע"כ עני המתפרנס מן הצדקה יתן שתי מתנות לשני אביונים ויחזרו הם ויתנו לו⁵².

מוטב להרבות במתנות לאביונים מלהרבות בסעודתו, ובשלוח מנות לרעיו. שאין שמחה גדולה ומפוארה אלא לשמח לב עניים יתומים ואלמנות, ודומה לשכינה שנאמר להחיות רוח שפלים ולהשיב לב נדכאים⁵³.

יש לתת מתנות לאביונים מיד לאחר התפילה⁵⁴ וקריאת המגילה, וי"א⁵⁵ שייתן קודם שיתן משלוח מנות, ויש שכתבו⁵⁶ להקפיד לאחר שיתן משלוח מנות. אולם לכו"ע אם העניים או הגבאים מצויים לפניו ייתן להם מיד⁵⁷.

47 כה"ח שם טו

48 מנ"א תרצ"ה ס"ק יב

49 שו"ת דברי משה ח"א סי' ל"ח, שו"ת קנין תורה ח"ד סי' פ"ו, שו"ת אז נדברו שם, ובדברי משה בסוף התשובה מביא שהמנחת יצחק הסכים עמו וכו' לו בזה"ל "הנלענ"ד שנכון מה שנותנים ביום י"ד בחול מתנות לאביונים ע"מ ליתן אותם לעניים פה עיה"ק ביום ט"ו ושפיר עבדי כמבואר בפוסקים דהכל תלוי בשמחת המקבל וכו' וזכות גדול לאלו שמקיימים מצוות מת"ל לעניי עיה"ק וזוה יקיימו מצוה מן המובהר והבוחר בירושלים יהא בעזרתם" ועיין בתשובות והנהגות ח"א סי' ת"ד וח"ב סי' שנ"ב

50 כמו שהי"ב בד' כוסות של פסח מה שאין כן בשאר צדקה שאינו חייב רק פעם אחד בשנה כדי לקיים מצות צדקה. מ"ז ס"ק א. ודעת הפר"ח שפטור.

51 מ"ב שם א, נסתפקתי מתנה לאביון אי מהני ע"מ להחזיר ומשלוח מנות לא מהני כי מצוה מאכל ומשקה שישמחו בפורים. ביאור הלכה שם ד"ה ליתן

52 מ"ב שם ב

53 מ"ב שם ג

54 עיין בכף החיים שם יז שכן הוא על פי הכוונות ועוד דשהחיינו דמגילה קאי על מצוות היום. אולם עיין ביסוד ושורש העבודה שער יב ו שכתב ליתן קודם התפילה. ועיין שו"ת אז נדברו ח"ו סי' ס"ה, מועדים וזמנים ח"ב סי' קפ"ו, שו"ת שרגא המאיר ח"ג סי' קי"ג. שאסור לאכול קודם שיתן כשאר מצוות שאין לאכול קודם קיומם אך עיין שו"ת משנה הלכות ח"ו סי' קכ"ו וח"ז סי' צ"ב, שכתב להוכיח שמותר לאכול קודם, ובשו"ת צי"א חט"ו סי' ל"ב מביא מס' לקט יושר לתלמיד התרה"ד "טוב לשלוח מיני מאכל קודם אכילה" משמע דרך להידור הוא ואינו לעיכובא.

55 ליקומי מהרי"ח

56 מקור חיים להוות יאיר ב

סי' תרצ"ה סעי' ד'

57 שו"ת בצל החכמה ח"ו סי' פ"א

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת מגילה

אין משנן מעות שגבה אותן הגבאי⁵⁸ לחלקם לעניים לסעודת פורים, לצדקה אחרת⁵⁹. ואין הגבאי יכול לחשב ולומר די להם בפחות, והמותר יפול לכיס של צדקה. אלא קונים מצרכים לסעודה בכל המעות, והמותר שלא יספיקו לאכול בפורים ימכר ויפול לכיס של צדקה⁶⁰. ודוקא הגבאים אינם רשאים לשנות, אבל העני יכול לעשות בו מה שירצה, על אף שגבו את הכסף לסעודת פורים⁶¹.

מעות שחשב בלבו לחלקם לעניים ביום פורים, אינו רשאי לשנותם, שיש לחשוש שצדקה יש לה דין הקדש, וחייב לקיים מחשבתו אף שלא הוציא בשפתיו.

אין מדקדקים⁶² במעות פורים אלא כל מי שפושט ידו ליטול נותנים לו, אך יש להדר ליתן למי שאין לו הכנסה קבועה, ואין לו נכסים, או למי שיש לו חובות או הוצאות שאינו עומד בהם.

במקום שנהגו ליתן אף לאינם יהודים, נותנים מפני דרכי שלום. אבל בעיר שלא הורגלו עדיין בכך, זה הנותן פרוטה לאינו יהודי גוזל לעניים, ומראה בעצמו כאלו מקיים בהם ומתנות לאביונים⁶³.

במקום שאין עניים יהודיים, יכול לעכב מעות פורים שלו לעצמו בסכום שרגיל לתת כל שנה, או מה שהתחייב לתת לגבאים, ונותנם במקום שירצה.

אם יש מנהג באותה העיר לתת מעות פורים לחזן, אין איסור בדבר⁶⁴ אבל לא יצאו בזה ידי מתנות לאביונים אפילו אם החזן הוא עני שמכין דהוא בכלל שכירות החזן הו"ל פורע חובו במתנות לאביונים⁶⁵.

דף ז:

ג. מחלפי סעודתייהו להדרדי

⁵⁸ ואם בני העיר יכולים לשנות יש דיעות בפוסקים עיין במ"א.

⁵⁹ שו"ע ונו"כ שם ב

⁶⁰ מ"ב שם ו

⁶¹ רמ"א שם ומ"ב ט

⁶² שו"ע ונו"כ שם ג

⁶³ מ"ב שם י

⁶⁴ דכל הנותן אדעתא דמנהגא נותן

⁶⁵ כה"ח שם טז

הלכות הדרף היומי

מסכת מגילה

מי שאין לו אמצעים⁶⁶ לשלוח מנות מכובדו לחבירו, מחליף עם חבירו⁶⁷, זה שולח לזה סעודתו, וזה שולח לזה סעודתו, כדי לקיים ומשלוח מנות איש לרעהו. ויוצא ידי חובה אף על פי שהולך אח"כ לסעוד אצלו.

ומי שהזמין חבירו לסעוד אצלו על שולחנו פטור מלשלוח מנות, וטוב להחמיר. והרוצה לצאת ידי משלוח מנות במה שמוזמין את חבירו יתפוש הלחם והתבשיל או ב' מאכלים אחרים בידו ויאמר לחבירו הרי לך שתי מנות אלו במצות משלוח מנות איש לרעהו⁶⁸.

ד. מיחייב איניש לבסומי בפוריא עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי ... דלמא טרידי בסעודת פורים

נתחייבנו מדברי סופרים לשמוח בסעודה ושתיה בפורים, כמו שנאמר במגילת אסתר (ט פסוק כא כב) לקיים עליהם להיות עשים ... לעשות אותם ימי משתה ושמחה.

ולפיכך מצוה⁶⁹ להרבות בסעודת פורים ושלא לבא לבית המדרש מחמת טירדת הסעודה מכיון שעוסק במצוה להרבות בסעודת פורים ופטור ממצות ת"ת בבית המדרש⁷⁰, ובסעודה אחת ביום יוצאים. ואם עשה בלא לחם יצא, אך לכתחילה יטול ידיו ויאכל לחם⁷¹, וראוי שיאכל בשר ויעשה הסעודה נאה כפי כוחו⁷².

⁶⁶ שו"ע ונו"כ תרצה ד

⁶⁷ מדברי הש"ע משמע דדוקא מי שאין לו מחליף אבל מי שיש לו צריך לתת במתנה גמורה בלתי חליפין. כף

החיים שם מט

⁶⁸ כף החיים שם מב

⁶⁹ טור ורמ"א ריש סי' תרצה

⁷⁰ כה"ח שם ב

⁷¹ שלדעת מור וקציעה להיעב"ץ סי' זה, נימוקי או"ח סי' זה דמכמה פסוקים מוכח דאין סעודה אלא בפת, וכ"ה עפ"י התוס' ברכות ל"ח ע"א עיין שם, ערוה"ש סעי' ז.

⁷² כה"ח שם גו

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת מגילה

חייב⁷³ אינש לבסומי בפוריא כלומר להשתכר, עד דלא ידע⁷⁴ בין ארור המן⁷⁵ לברוך מרדכי⁷⁶. וראוי שישתכר מיין, או לכל הפחות ישתה קצת יין שבו נעשה הנס⁷⁷.

וי"א שאין צריך להשתכר כל כך, אלא שישתה יותר מלימודו⁷⁸ וישן, ומתוך שישן אינו יודע בין ארור המן לברוך מרדכי ומקיים "עד דלא ידע". וכן עיקר שחייב אדם להרבות בשמחה ביום זה ובאכילה ובשתיה עד שלא יחסר שום דבר, ומ"מ אין אנו מצוין להשתכר ולהפחית עצמינו מתוך השמחה שלא נצטוינו על שמחה של הוללות ושל שטות אלא בשמחה של תענוג שיגיע מתוכה לאהבת הש"י והודאה על הנסים שעשה לנו.

אולם היודע בעצמו שיזלזל אז במצוה מן המצות בנט"י וברכה ובהמ"ז או שלא יתפלל מנחה או מעריב, או שינחוג קלות ראש מוטב שלא ישתכר וכל מעשיו יהיו לשם שמים, ואחד המרבה ואחד הממעט, ובלבד שיכוין לבו לשמים.

יש שנהגו ללבוש בגדי שבת וי"ט בפורים, ויש ללבוש מבערב וכן נכון⁷⁹.

ומשום שטרודים במשלוח מנות ונמשכין ברוב עד המנחה ואסורין להתחיל בסעודה קודם מנחה⁸⁰, נוהגים לעשות סעודת פורים לאחר מנחה, וערבית יתפללו בלילה. ומתפללים מנחה תחלה בעוד היום גדול ורוב הסעודה צריכה להיות ביום, ולא כמו שנוהגין להתחיל סמוך לערב ועיקר הסעודה

⁷³ שו"ע ונו"כ תרצה ב וביאור הלכה שם ד"ה עד

⁷⁴ וא"ת האיך יחייבו הז"ל מה שנוכר בתורה ובנביאים בכמה מקומות השיכרות למכשול גדול וי"ל מפני שכל הנסים שנעשו לישראל בימי אחשוורוש היו ע"י משתה כי בתחלה נטרדה ושתי ע"י משתה ובאה אסתר וכן ענין המן ומפלתו היה ע"י משתה ולכן חייבו חכמים להשתכר עד כדי שיהא נזכר הנס הגדול בשתיית היין. ומ"מ כ"ז למצוה ולא לעכב ביאור הלכה שם סעיף ב

⁷⁵ ועיין בשע"ת ס"ק ב ועיין בסידור עמודי שמים שכת' שאביו הנאון ז"ל היה נוהג בימי בחרותו לקיים המימרא כפשוטו, ומי שהוא חלש בטבעו (או שמשתתה עד שאפשר שיבא ע"י לידי מעשה או דברים שלא כהוגן) אין לו לשתות יותר מדאי וראיה לדבר ריב"א ודוק עכ"ל, וכוונתו במ"ש ריב"א הוא ר"ת ר' יהודה בר אילעי ר"ל שר"י בר אילעי אמר בירוש' דלא שתי אלא מפסחא לפסחא וחוגרני צדעי כו' משמע דפורים לא שתה כיון ששתייתו היה מוזיק לבריאת גופו.

⁷⁶ שזה מפלה ראשונה שנימל נקמה רבה ממנו ועוד טובה יתרה מזה גדולת מרדכי שבירכו הקדוש ברוך הוא שעלה למעלה ראש והנה קודם שנשתכר נתן בודאי תודה להש"י על שתי הטובות וע"כ אחז"ל שלא יפסיק מלתן שבת ע"י בשמחה עד שיבוא לידי כך שלא יבחין עוד מה בין טובה זו לזו. ועיין בא"ז דמ"מ יראה להיות זהיר בענין נט"י וברכת המוציא ובהמ"ז ויהיה שמחה של מצוה. מ"ב שם ד

⁷⁷ מועדים וזמנים ח"ב סי' ק"צ, וע"ע בענין זה בשו"ת להורות נתן ח"ט סי' כ"ב.

⁷⁸ ומכיון שכל הנס היה ע"י יין לכן חייבו חכמים להשתכר ולפחות לשתות יותר מהרגלו כדי ליזכר הנס הגדול ⁷⁹ מהרה"ז זיע"א היה רגיל לטבול בערב פורים כמו ערב הרגל. וילבש בגדי יו"ע מבערב ולא כאותן שנוהגין ללבוש בבקר יום פורים והוא זכר ותלבש אסתר מלכות ומרדכי יצא בלבוש מלכות ואיך יתכן לקרוא פסוקים הללו במנילה בלבוש חול. כה"ח יג

⁸⁰ רמ"א שם, מ"ב שם ח

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLII7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת מגילה

הוא ליל ט"ו, ומי שרוצה לעשותה תמיד בשחרית, הרשות בידו. ואדרבא משובח הוא⁸¹. אולם אף שלא נהגו לעשות עיקר הסעודה בשחרית, נכון להרבות גם בסעודת שחרית בבשר ויין ונרות דולקות ולכוון לצאת בה ג"כ ידי חובת סעודת פורים⁸².

טוב לעסוק מעט בתורה קודם שיתחיל הסעודה, וסמך לדבר (אסתר ח פסוק טז) ליהודים היתה אורה ושמחה וששון ויקר ודרשינן אורה, זו תורה. והיא מגינה עליו שלא יארע לו קלקול בסעודה⁸³.

וחייב במשתה ושמחה קצת בשני ימים, י"ד וט"ו, שנאמר (שם פסוק כז) להיות עשים את שני הימים האלה, וכן נהגו.

יקבץ אנשי ביתו וחביריו מכיון שאי אפשר לשמוח כראוי ביחיד⁸⁴. ומ"מ יהיה שמחה של דברי תורה.

נכון ללבוש בגדי שבת ג"כ מבערב וימצא אח"כ בביתו נרות דולקות ושולחן ערוך ומטה מוצעת.

אומר⁸⁵ על הנסים בברכת המזון בברכת הארץ, ואם התחיל סעודתו ביום ומשכה עד הלילה, אומר: על הנסים, שהולכים אחר תחילת הסעודה, ויש מי שאומר שאין לאומרו, ונהגין כסברא ראשונה.

ואם שכח לומר על הנסים י"א שמחזירין אותו וי"א שאין מחזירין אותו וספק ברכות להקל⁸⁶. ודוקא בסעודה ראשונה שאוכל בו ביום, אבל בסעודה שניה שאוכל אחר המנחה שקורין סעודת פורים וכבר אכל סעודה אחת ביום, שוב אין מחזירין אותו לכו"ע אלא כשמגיע להרחמן יאמר הרחמן הוא יעשה לנו נסים וכו'.

י"א שאומר על הנסים דוקא כשלא התפלל ערבית עדיין, אבל משהתפלל שוב אינו אומר על הנסים, וי"א שבכל גווני אומר וע"כ מהנכון שיברך בהמ"ז קודם שיתפלל, להוציא עצמו מפלוגתא⁸⁷.

ואם רוצה למצוא תקנה שיתפללו קצת מהצבור בבהכ"נ כדרכו תמיד נראה שמשגיג הזמן בלילה יברך בהמ"ז, ויאמר על הנסים, וילך לבהכ"נ להתפלל ואח"כ יכול לאכול ולשתות ולשמוח עוד שהרי מצוה בשמחה בשני ימים.

⁸¹ מ"ב שם ט בשם השל"ה

⁸² שעל פי קבלה יש לעשות בשחרית כמבואר בכה"ח שם

⁸³ ד"מ או"ג

⁸⁴ מ"ב שם ט

⁸⁵ שו"ע ונו"כ שם ב

⁸⁶ מ"ב שם טו

⁸⁷ מ"ב שם טז

הלכות הדרף היומי

מסכת מגילה

ה. סעודת פורים שאכלה בלילה לא יצא ידי חובתו

סעודת פורים שעשאה בליל פורים⁸⁸, לא יצא ידי חובתו שהרי כתוב (שם) יְמֵי מְשֻׁתָּה וְשִׂמְחָה. ומכל מקום גם בלילה ישמה וירבה קצת בסעודה⁸⁹, אפילו אם הל במוצ"ש. ונכון ללבוש בגדי שבת ג"כ מבערב⁹⁰, וימצא אח"כ בביתו גרות דולקות ושולחן ערוך ומטה מוצעת⁹¹. ויאכל וישתה בשמחה גדולה ובטוב לב וישמה אנשי ביתו וירחק מהם כל ריב ומצה.

י"א שיש לאכול מאכל זרעונים בליל פורים, זכר לזרעונים שאכל דניאל וחביריו בבבל⁹².

ו. אין בין יום טוב לשבת אלא אוכל נפש בלבד ... לנחם ולא לנכרים לנחם ולא לללבים ... במכשירין שאי אפשר לעשותן מערב יום טוב

כל⁹³ מלאכה האסורה בשבת אסורה ביום טוב, חוץ ממלאכת אוכל נפש. בין שאיסורה מן התורה ובין שאיסורה משום שבות, וכן כל דבר שאסור לעשותו בעצמו, אסור לומר גם לנכרי לעשותו כמו בשבת⁹⁴.

וכבר נתבאר במסכת ביצה דף כח: שממה שנאמר (שמות יב פסוק טז) אֶךְ אֲשֶׁר יֹאכַל לְכָל נֶפֶשׁ הוּא לְבָדוֹ יַעֲשֶׂה לָכֶם, ולמדים מכאן "הוא" – ולא מכשירין, שאסור לעשות מלאכה במכשירי אוכל נפש. ומאידך כתוב שם "יעשה לכם", "לכם" לרבות מכשירי אוכל נפש שמותר לעשות מלאכתם ביום טוב. הא כיצד? מכשירי אוכל נפש שהיה אפשר לעשותם מבעוד יום

⁸⁸ שו"ע ונו"כ שם א

⁸⁹ ובמג"א כתב שיש שנהגו שלא לאכול בשר שלא יטעו ויחשבו שהוא עיקר סעודת פורים אולם אין המנהג כן כמבואר בנו"כ שם.

⁹⁰ רמ"א ומ"ב שם ג

⁹¹ ואופיין מיום הקודם שהוא ערב פורים כדי לאכול בלילה פת חמה וגלוסקה יפיפה סולת בלולה כי זה בכלל שמחת פורים כמו בשבת ויום טוב. יפ"ל ח"ב או"ג. מובא בכה"ח שם יא

⁹² והוא הַתָּדָה הנזכר במגילה פרק ד פסוק ה – שגם על ידו נעשה הנס, וגם אסתר אכלה זרעונים כדאמרינן פ"ק דמגילה וישנה לטוב שהאכילה זרעונים. כה"ח כה

⁹³ שו"ע ונו"כ תצה א

⁹⁴ מ"ב שם א

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLII7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת מגילה

אסור לעשות מלאכתם ביום טוב, ואילו מכשירי אוכל נפש שאי אפשר היה לעשות מלאכתם מבעוד יום מותר לעשותם ביום טוב.

"מכשירים" רוצה לומר, מלאכה שנעשית לא באוכל עצמו, לשם הכנתו לאכילה, כי אם בדבר שבו יכול להכין⁹⁵ את האוכל נפש⁹⁶, כגון השחזת סכין לחתוך בה אוכל נפש.

והנה, מכשירי אוכל נפש שאת מלאכתם אי אפשר היה לעשות מבעוד יום, ההלכה היא שמותר לעשותה ביום טוב, אבל "הלכה ואין מורין כן", מכיון שיש לחוש שיבוא לעשות מלאכה דאורייתא⁹⁷.

ואולם יש שהתירו גם לכתחילה לעשות מלאכה במכשירי אוכל נפש, כאשר אי אפשר היה לעשותה מבעוד יום, ולכן מותר לתפור ביום טוב תרנגולת על מילוויה כדי לבשלה לצורך אוכל נפש⁹⁸. בלבד שיתקן החוט למדתו וישימנו במחט מערב יום טוב כדי שלא יצטרך לחתוך את החוט ביום טוב כדי לקצרו, ואם לא נתנו במחט מערב יום טוב אסור ליתנו במחט ביום טוב שמא יחתכנו כדי לקצרו ונמצא מתקן כלי ביום טוב, ומותר לחתוך החוט הנשאר תלוי בעוף לאחר התפירה לפי שהיא מלאכה שאי אפשר לעשותה מערב יום טוב, ומכל מקום נהגו שלא לחתכו אלא לשרפו.

ובדף כ. שם התבאר שלמרות שהתירה התורה מלאכת אוכל נפש שהיא לצורך אכילה, ויתרה מזו, גם מלאכה שהאדם האוכל נהנה מתוצאתה, אף כי אינה נעשית בגוף המאכל, מותרת, כגון הוצאה מרשות לרשות כדי

⁹⁵ עיין שו"ע הרב סי' תצה בקו"א ס"ק ד' ושו"ת אבנ"ז או"ח סי' תמ. ודע דמכשירים כאלה שאמנם צריכים להם לאוכל, אבל הם עצמם אינם באים להכשיר את המאכל לאכילה, אסורים בכל גווני, אפי' לא היה יכול לעשותם מבעו"י, כגון סולם הטעון תיקון, והוא נצרך לו בכדי להגיע אל האוכל, אסור לתקנו, שכן עצם האוכל לא ישתנה ע"י תיקון הסולם, וכן שלחן אוכל שהתקלקל וטעון תיקון, אסור לתקנו שהרי השלחן אינו בא להכשיר את האוכל אלא רק נותן אפשרות לשבת על ידו ולאכול, ואפי' בחוה"מ.

⁹⁶ הנה קודם שנתחיל לבאר זה אקדים הקדמה קצרה. והוא. דבמכשירי אוכל נפש פליגי בגמרא ר' יהודה ורבנן דרבנן סברי מדכתיב אך אשר יאכל לכל נפש הוא לבדו יעשה לכם הוא ולא מכשירין ור"י סבר דזה קאי רק על מכשירין שאפשר לעשותן מבעוד יום אבל אם א"א שרי כמו אוכל נפש עצמו ופסקו רוב הפוסקים כר' יהודה ואעפ"כ לעשות כלי לצורך אוכל נפש גם ר"י מודה דאסור ולא פליגי כ"א בתקוני הכלי שהוא לצורך אוכל נפש דלר"י שרי אם א"א לעשותו מבעוד יום כגון שנתקלקל ביום טוב או שלא היה לו שהות לתקנו מבעוד יום וכ"ש אם לא ידע כלל מבע"י שנתקלקל אבל אם היה לו שהות לתקנו מבעוד יום אף ששכח אה"כ לכו"ע אסור מן התורה דע"ז קאי המיעוט הוא ולא מכשיריו. ודע עוד דאפי' אותן הפוסקים דס"ל כר"י היינו לעשות כן לעצמו משום דמעיקר הלכה הוא מותר אבל יש דברים שאין מורין כן לאחרים שלא יבוא להקל יותר וכמו שיבואר לקמיה. מ"ב בהקדמה לסי' תקט

⁹⁷ רמ"א תקט א מ"ב בהקדמה שם. עיין בביאור הגר"א שלדעת הרמב"ם דוקא בסכין שנפגמה הוא דאין מורין כן שלא יבוא לחדד במשחזת שלה אבל בשאר מכשירי אוכל נפש שא"א לעשותן מבעוד יום הלכה ומורין כן ולכן לא הזכיר המחבר בסימן תצ"ה ס"א דאין מורין כן והוא ע"פ דעת הרמ"א. ביאור הלכה שם ד"ה וה"ה ⁹⁸ שו"ע ונו"כ תקט ג

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת מגילה

להעביר בגדים שמתוך שהותרה לצורך הותרה שלא לצורך, אך אוכל נפש שראוי רק לבהמה⁹⁹ אסור לעשותה ביום טוב, גם אם מזונותיה עליו, ואפילו הוצאה מרשות לרשות, לצורך הבהמה אסור¹⁰⁰. ולמדו כן מן הפסוק (שמות יב פסוק טז) "הוא לבדו יעשה לכם", "לכם" ולא לכלבים.

וכן מלאכת אוכל נפש לצורך נכרי או לצורך מחלל שבת בפרהסיא¹⁰¹, אסור לעשותה ביום טוב, ולמדים כן מן הפסוק הנ"ל, "לכם" ולא לנכרי, ולא למחלל שבת בפרהסיא.

ז. אין בין שבת ליום הכפורים אלא שזה זדונו בידי אדם וזה זדונו בכרת ... שבת מתחייב בנפשו ופטור מן התשלומין

כל מלאכה¹⁰² שהיבים עליה בשבת, כולל הוצאה¹⁰³, הייבים עליה ביום הכיפורים, וכל שבשבת פטור אבל אסור, גם ביה"כ כן, וכל שאסור לטלטלו בשבת אסור לטלטלו ביום כיפור, אלא שבשבת במלאכות דאורייתא זדונו בסקילה, ויום הכיפורים זדונו בכרת.

והגם שבימינו אינו נוהג דיני נפשות מכל מקום יש משמעות לחיוב סקילה לענין "קים ליה בדרבה מיניה" כלומר שאדם שעשה מעשה אחד שהיבים עליו שני עונשים, מענישים אותו בעונש החמור בלבד. לפיכך החובל בחבירו בשבת, כיון שהיה מחויב מיתה בידי אדם על מלאכת שוחט שהוא איסור הוצאת דם פטור מתשלומין, ואפילו בחובל בשוגג. ואין כן ביום הכפורים ביוה"כ שאין בו רק כרת, ויהיה חייב לשלם¹⁰⁴.

⁹⁹ שו"ע ונו"כ תקיב ג

¹⁰⁰ מ"ב שם טז

¹⁰¹ שם

¹⁰² שו"ע ונו"כ תריא ב

¹⁰³ ולפיכך הייבים לעשות עירוב גם ליום הכפורים כמבואר בס"י תטז

¹⁰⁴ שו"ע ונו"כ חו"מ תכד ב